

Kadıköy Konsili ve Hıristiyanlık Tarihindeki Yeri ve Önemi

Öz: İnanç ve geleneklerin sabit ve durağan olmadığı görülmektedir. Zamanla yeni gelişmelerle birlikte tartışmalar ortaya çıktıkça oluşan ihtiyaca binaen yeniden yorumlanmakta ve tanımlanmaktadır. Ortaya çıkan ihtilaflar ve oluşan belirsizlikleri giderebilmek için yapılan müzakereler, Budizm ve Yahudilik gibi tarihi daha eskiye dayanan dinlerde olduğu gibi Hıristiyanlıkta da olmuştur. Hıristiyanlık tarihinde, ilk asrın sonlarında yaşanan fikir ayrılıkları nedeniyle bölünmeler başlamıştır. Bu bölünmelerin açıkça ve en kuvvetli bir şekilde vurgulandığı yer, Kadıköy (Chalcedon) Konsili olmuş ve burada ortaya çıkan kararlar, bugünkü Hıristiyanlık inanç esaslarının teşekkülünde belirleyici olmuştur. Ayrıca Doğu ve Batı kiliseleri temel inanç esasları noktasında birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış olup siyasi bir ayrışma da yaşanarak Roma İmparatorluğu için çok önemli bir konumda olan Akdeniz coğrafyası, dini bağlılık açısından söz konusu İmparatorluğun elinden çıkmıştır. Kadıköy Konsili hem inanç esaslarının şekillenmesindeki etkisi hem de politik arka planı olması yönüyle dikkat çekmektedir. Makalemizi hazırlarken konumuza dair yazılan çeşitli kitap, tez ve makaleler ile temel kaynak ve ansiklopedilerden istifade edilmiştir. Öncelikle konsillere dair genel bilgiler zikredilerek Kadıköy Konsili'nin diğer konsiller arasındaki yeri ve önemi belirtilmiş ve akabinde nerede yapıldığı, kimlerden teşekkül ettiği, düzenlenen oturumlar ve bu oturumlarda alınan kararlar ile kararların etkileri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Hıristiyanlık, Kilise Tarihi, Konsil, Kadıköy Konsili.

The Council of Chalcedon and Its Place and Importance in Christian History

Abstract: It is seen that beliefs and traditions are not fixed and static. Over time, as new developments and controversies arise, they are reinterpreted and redefined according to the needs that arise. Negotiations aimed at resolving emerging disputes and addressing uncertainties have also taken place in Christianity, just as they have in older religions such as Buddhism and Judaism. In the history of Christianity, divisions began in the late first century due to differences of opinion. The Council of Chalcedon was the place where these divisions were clearly and most strongly emphasized, and the decisions that emerged here were decisive in the formation of the principles of Christian belief today. In addition, the eastern and western churches were clearly separated from each other in terms of the basic principles of belief, and a political separation was also experienced, and the Mediterranean geography, which was very important for the Roman Empire, was out of the hands of the Empire in terms of religious obedience. The Council of Chalcedon is noteworthy both for its influence in shaping the principles of faith and for its political background. While preparing our article, we have benefited from various books, theses and articles written on our subject as well as basic sources and encyclopedias. First of all, general information about the councils is mentioned and the place and importance of the Council of Chalcedon among the other councils are mentioned, and then the place where it was held, who organized the sessions, the decisions taken in these sessions and the effects of the decisions are evaluated.

Keywords: History of Religions, Christianity, Church History, Council, Council of Chalcedon.

Ahat
TAŞCI*

* Dr. Öğretim Görevlisi, Sebahattin Zaim Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Dinler Tarihi Bilim Dalı. e-posta: ahat_tasci@hotmail.com; ORCID ID: ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3487-9266>.

Giriş

Konsil (concile, council) kelimesi, sözlükte “kurul, meclis” anlamına gelir. Terim olarak ise özellikle Katolik Hıristiyanlıkta inanç, ahlâk ve disiplin konularındaki sorunları çözümlenerek karara bağlamak üzere davet edilen Katolik kilisesi piskoposlarından oluşan kurula verilen addır. Temel inanç esaslarından, ibadet ve uygulamalara varıncaya kadar çeşitli konulardaki sorunları görüşerek ortak bir karar alabilmek amacıyla din adamlarının bir araya gelerek yaptığı toplantılardır. Doğu kiliselerinde konsil yerine, patriklerin danışma kurulunu ifade eden “sinod” kelimesi kullanılır. Ortodoks kiliselerinin en yüksek ruhanî kurulu ise “Holy Synod” veya “Saint Synode” olarak bilinmektedir.¹ Konsiller kilise bünyesinde temel oluşumun bir parçası olarak görülmesi de kiliseye ait kuruluşlar olup geçmiş havarilere kadar dayanmaktadır. Düzenlenen konsillerle, yanlışlıkların düzeltilmesi, inancın geliştirilmesi ve ahlâkın korunması gibi ortak problemlerin çözümüne yönelik oluşan ihtiyaçların giderilmesi için düşünce ve fikirlerin bir araya gelmesi sağlanmıştır.² Tertip edilen konsillerdeki temel amacın, Hıristiyanlıkta ortaya çıkan yeni durumlar ile farklı görüş ve yorumlara dair dini yaklaşımın ve ortak kanaatin ne olacağını belirlemek olduğu görülmektedir.

1. Konsiller Tarihine Genel Bakış

Hıristiyanlık tarihinde dini konuların görüşülüp istişare edilerek karara bağlanması anlamında yapılan ilk konsil İznik Konsili'dir. İnanç esaslarına dair konuların görüşülüp karara bağlanması için dini önderlerin bir araya gelmeleri, havariler dönemine kadar gider.

Yeni Ahit'te nakledildiği üzere havarilerin ve diğer ileri gelen dini şahsiyetlerin Kudüs'te yaptıkları toplantı, diğer konsiller için de örnek teşkil edebilecek ilk toplantıdır. Henüz İsa Mesih'in havarileri hayattayken yaklaşık olarak M.S. 50'li yıllarda Kudüs Konsili diye bilinen konsil düzenlenmiştir. Ferisi Mezhebinden Hıristiyan olanlar, Yahudi olmayanların kurtuluşa erişmeleri için sünneti şart koşuyorlardı. Havariler ortaya çıkan bu ilk sorunu müzakere edip konsensüsle çözmek için bir araya gelerek Hıristiyanlık tarihindeki ilk konsili düzenlediler. Yapılan görüşmeler sonunda Yahudi olmayanların kurtuluşu için sünnet zorunlu kılınmadı ve ayrıca putperestlik, fuhuş ve putlara sunulan kurban etinden yeme konusunda bir yasaklama konuldu.³

Katolik Kilise tarihinde Hıristiyanlık inanç esasları ile dönemin ihtiyaçlarına

¹ R. H. Nichols, “Synod”, *An Encyclopedia of Religion*, ed. V. Ferm (New York, 1945), 756.

² F. J. Murphy, “Councils, Canon Law of”, *New Catholic Encyclopedia* (Washington, 1967), 4/372.

³ Elçilerin İşleri, 15/ 1-29, *Kutsal Kitap (Tevrat, İncil, Zebur)* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi - Yeni Yaşam Yayınları, 2020), 1179.

göre düzenlenmiş olan özel konsiller (mahalli, bölgesel, eyalet, milli konsiller) ve genel konsiller bulunmaktadır. Bunlar içerisinde yer alan 21 ekümenik (genel) konsil beş ana bölüm altında incelenmektedir.

1- İlk Dönem (Antikite) Konsilleri: I. İznik Konsili (M.S. 325), I. İstanbul Konsili (M.S. 381), Efes Konsili (M.S. 431), Kadıköy Konsili (M.S. 451), II. İstanbul Konsili (M.S. 553), III. İstanbul Konsili (M.S. 680-681), II. İznik Konsili (M.S. 787). Bu konsiller Doğu Konsilleri olarak ifade edilmektedir. Bu konsillerden ilk yedisi hem Katolikler hem Ortodokslar tarafından ekümenik konsil kabul edilirken sekizinci konsil olan IV. İstanbul Konsili yalnızca Katolikler tarafından ekümenik kabul edilmiştir. Yukarıda sayılanlara ilave olarak IV. İstanbul konsiliyle birlikte on dört konsil daha Katolikler tarafından ekümenik kabul edilmektedir.⁴

2- Orta Çağ Konsilleri: I. Lateran Konsili (M.S. 1123), II. Lateran Konsili (M.S. 1139), III. Lateran Konsili (M.S. 1179), IV. Lateran Konsili (M.S. 1215), I. Lyon Konsili (M.S. 1245), II. Lyon Konsili (M.S. 1274), Viyana Konsili (M.S. 1311-1312) olarak sayılabilir.

3- XV. Yüzyıl Konsilleri: Konstanz Konsili (M.S. 1414-1418) ve Bale-Ferrare-Florance Konsili (M.S. 1431-1442).

4- Reform Devri Konsilleri: V. Lateran Konsili ve (M.S. 1512-1517), Trent Konsili (M.S. 1545-1563).

5- XIX. ve XX. Yüzyıl Konsilleri: I. Vatikan Konsili (M.S. 1869-1870) ve II. Vatikan Konsili (M.S. 1962-1965).⁵

1.1. Antikite “İlk Dönem” Konsilleri

Kadıköy Konsili'nin de içinde yer aldığı “Antikite Konsiller” Hıristiyanlık tarihinde yapılan ilk yedi ya da sekiz konsil olarak bilinir. 4-9. yy. arasında gerçekleştirilen bu konsillere “Genel Konsiller” ya da “Ekümenik Konsiller” de denilmektedir. Bunlar, 325 İznik Konsili, 381 İstanbul Konsili, 431 Efes Konsili, 451 Kadıköy Konsili, 553 İstanbul Konsili, 680/81 İstanbul Konsili ve 787 İznik Konsili'dir.⁶ Yukarıda belirtildiği üzere IV. İstanbul Konsilini de bu kategoride zikredenler olmuştur. Bu konsiller, Hıristiyanlığın temel inanç esaslarının genel çerçevesinin belirlendiği konsillerdir.

Ancak konsil kararlarının Hıristiyan mezhepleri için bağlayıcılığı da birbirinden farklılık arz etmektedir. Nesturî kiliseleri ilk iki konsilin kararlarını kabul

⁴ Ömer Faruk Harman, “Konsil”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002), 26/178.

⁵ Mehmet Aydın, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995), 10.

⁶ Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü* (Ankara: Vadi Yayınları, 1998), 34.

ederler. Doğu Hıristiyanları (Monofizit Kiliseler) ilk üç konsil kararlarını kabul ederken Katolik ve Ortodokslar ise yedi ekümenik konsilin kararlarını da kabul etmekle beraber bu kararları yanılmaz olarak da görürler. Ortodokslar sadece ilk yedi konsili kabul ederken, Katolikler bunları takiben batıda düzenlenen diğer konsilleri de kabul eder. Genel olarak Protestanlar yedi konsilin ilahiyatını ve teolojik öğretilerini kabul eder ancak kilise idaresi ile ibadet düzenine dair alınan kararları (kanon) kendileri için bağlayıcı görmezler. Reformcu ve Lutheryan Kiliseler ilk dört konsili kabul ederler. Anglikan Kilisesi ise yedi konsili de kabul eder.⁷

2. Kadıköy Konsili

2.1. Konsilin Yapıldığı Yer

Adından da anlaşılacağı üzere konsil, Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti olan Bithynia'nın o dönemki ismi ile Chalcedon⁸ şehrinde yapıldı. Konsilin ilk oturumu 8 Ekim 451'de Hagia Euphemia Kilisesi nefinde yapılmıştır. Kilisenin konumu, "Chalcedon'un hemen dışındaki bir tepede, güzel bir manzaraya sahip olan ve İstanbul Boğazına iki stadion⁹ 370 m. uzaklıkta yer alıyordu" şeklinde tanımlanmıştır.¹⁰

Halen aynı isimle Kadıköy çarşıda "Osmanağa Mah. Mühürdar Cad. No:27, 34714 Kadıköy/İstanbul" adresinde yer alan St. Euphemia Kilisesi'nin, 1694 yılında inşa edildiği ve 1830 yılında yenilediği bilindiğinden Kadıköy Konsili ile ilgisi olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca bahsi geçen ifadelerden Kadıköy Konsili'nin toplandığı kilisenin deniz kenarına daha yakın bir konumda olabileceği anlaşılmakta olup Haydarpaşa Garı bölgesinde devam eden kazılarda St. Euphemia Kilisesi'ne ait kalıntılara rastlandığından daha önceleri bu bölgede yer almış bir kilise olabileceği değerlendirilmektedir.

Haydarpaşa bölgesinde Bizans çağında önemli bir yapının varlığından söz edilmektedir. Bu yapı bünyesinde Chalcedonlu Azize Euphemia adına inşa edilmiş olan büyük kilise ile kilisenin yanında yer alan azizeye ait bir mezar

⁷ Marc Madrigal, *Anadolunun Ekümenik Konsilleri* (İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2015), 7.

⁸ Willem Smith, *Dictionary of Greek and Roman Geography* (Boston: Little, Brown and Company, 1870), 596, 597. Çevirilerden kaynaklı olarak günümüzde "Kadıköy" olarak bilinen Chalcedon şehrinin ismi, "Kalkedon, Khalkedon ve Kalkhedon" gibi farklı şekillerde yazılmıştır. Ancak kavram birliği sağlanması için orijinal yazımına sadık kalınarak "Chalcedon" tercih edilip bu şekilde yazılmıştır.

⁹ "Stadion" yaklaşık olarak 177-212 m. arasına tekabül etmektedir. Bkz. Wolfram Martini, *Sachwörterbuch der Klassischen Archäologie* (Stuttgart: Kröner Verlag, 2003), 315.

¹⁰ *The Acts of the Council of Chalcedon*, thk. Richard Price - Michael Gaddis (Liverpool: Liverpool University Press, 2005), 42, 118.

olduğu zikredilmiştir. Kadıköy Konsili'nin bazilika tipinde ve kıyıya yakın tepede bir konumda inşa edilen bu kilisede toplandığı kaynaklarda zikredilir. Burası günümüzde Yeldeğirmeni Mahallesinde Duatepe Sokağı civarında bir yerde olmalıdır. A. M. Schneider, yıkılmış olan bu kilisenin Yeldeğirmeni bölgesinde olduğunu belirtmiş R. Janin ise Ayrılık Çeşmesi bölgesi yukarısında olabileceğini ifade etmiştir. Ancak bu görüşleri destekleyecek bir kalıntı bulunmadığından net bir kanaat ortaya konulamamıştır.¹¹ Azize Euphemia'ya adanan bazilikal planlı kilise ve buna kuzeyden bitişik durumdaki *martyrionun*,¹² Yeldeğirmeni bölgesinde bulunduğu hakkında yaygın bir görüş bulunmaktadır.¹³

Konsilin yapıldığı konuma dair yapılan tanımlamalarda Chalcedon dışında, Aziz Euphemia'nın mezarı üzerine inşa edilmiş olan ve 600'e yakın katılımcıyı alabilecek şekilde büyükçe, bazilika tarzında bir mabetten bahsedilir. Bununla birlikte bazı modern yazarlara göre, bir zamanlar Chalcedon yakınlarında Fenerbahçe'de Antik Yunan döneminden kalma bir Venüs tapınağı olduğu ve bu tapınağın Konstantin'le birlikte Aziz Euphemia Bazilikası haline geldiği belirtilmiştir. Fakat bu görüş, konsilin yapıldığı kilisenin konumuna dair bahsi geçen betimleme ve topografik işaretlemelerle uyuşmadığı için zayıf görülmüştür.¹⁴

Chalcedon kenti ile ilgili arkeolojik veriler oldukça sınırlı olduğundan¹⁵ kesin bir kanaat oluşturacak bilgiye ulaşılamamıştır. Ancak konsilin yapıldığı kiliseye dair kayıtlarda geçen tanımlamalardan hareketle bu kilisenin Haydarpaşa'da bir tepe üzerinde yer aldığı ancak Sultan Süleyman tarafından İstanbul'da cami inşa etmek için yıkılarak kullanıldığına dair görüşler de bulunmaktadır.¹⁶ Hem Süleymaniye Camii inşası esnasında hem de Sultan Süleyman'ın ölümünü müteakip Mimar Sinan tarafından yapılan türbesinin inşasında Kadıköy'deki Hagia Euphemia Kilisesi'nin mermer yontma taşlarının kullanıldığına dair

¹¹ Semavi Eyice, "Haydarpaşa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), 17/37.

¹² Martyr: İnancı uğrunda büyük çilelere katlanan ve nihayet bu uğurda ölen kişi. "Martyrion" ise şehitlik benzeri olarak bu kişilerin bulunduğu yerdir. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 249.

¹³ Enes Karakaya, "Bizans Döneminde Bağdat Yolu (Üsküdar-İzmit Arası)", *Sanat Tarihi Yıllığı* 20 (2012), 90, 91.

¹⁴ H. Leclercq, "Chalcédoine", *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie* (Paris: Hue des Saints-Pères, 1913), 3/90-96.

¹⁵ Nisan Lortoğlu, *Byzantion ve Kalkhedon'un Şehircilik Açısından İncelenmesi: Kuruluşlarından Roma İmparatorluk Dönemi'ne Kadar* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015), 107.

¹⁶ Francis J. Schaefer, "Chalcedon", *The Catholic Encyclopedia* (New York: The Encyclopedia Press, Inc., 1913), 3/554.

bilgilerden¹⁷ hareketle, Kadıköy Konsili'nin yapıldığı kilisenin zamanla yıkılmış ve kalıntılarının o dönemlerde ve daha sonra inşa edilen eserlerde kullanılmış olabileceği anlaşılmaktadır.

2.2. Konsilin Düzenlenme Amacı

İsa Mesih, tebliğ ettiği dinin esaslarını doğduğu bölgede Filistin topraklarında yaymaya başlamıştır. Roma İmparatorluğunun hâkimiyetinde olan Filistin bölgesinde ortaya çıkan Hıristiyanlık, havariler tarafından zamanla imparatorluğun en uzak sınırlarına kadar ulaştırılmıştır. Hıristiyan kaynaklarına göre İsa Mesih, ilk inananlara kendinin hem Tanrı hem de insan olduğunu ifade etmiştir. Tek Tanrı inancı ile böyle bir ifadenin nasıl bağdaşabileceği ve aynı insanda hem insan hem de Tanrı unsurlarının nasıl bir arada bulunabileceği problemi ortaya çıkmıştır. Yunan felsefesini de bilen bir topluluk, Hıristiyanlığı benimsemiş ve Hıristiyanlığın iman unsurlarını akılcı bir dille açıklamaya çalışmıştır. Bir müddet sonra İncil'in doktrinal içeriğine dair farklı düşünceler kendini göstermiştir. Bu farklı düşüncelere ve inançlara sahip gruplar i'tizal durumuna düşmüşlerdir.¹⁸ Bu farklı düşünceler ve fikir ayrılıkları neticesinde din dışı ve "heretik" olarak görülen yeni fikirlerin değerlendirilmesi ve bu fikirlerin neden olabileceği sorunların engellenerek birliğin sağlanması hedeflenmiştir.

Yapılan doktrinal tartışmalar ilerleyen zaman içerisinde inanç birliğini ve kilisenin bütünlüğünü bozacak boyutlara ulaştığından tehlike arz etmeye başlamıştır. Bu tehlikenin giderilerek Hıristiyanlar arasında inanç birliğini sağlamak üzere Antikite Konsiller döneminde konsiller toplanmıştır. Bu konsillere, "Doktrin Konsilleri" adı da verilmektedir ki doktrinal ayrılıklar bertaraf edilerek iman birliğini sağlamak hedeflenmiştir.¹⁹ Bu konsiller içerisinde inanca dair konuların ele alınarak temel inanç esaslarında birliğin sağlanmasının hedeflendiği en önemli konsillerden birisi Kadıköy Konsili olmuştur.

2.3. Konsilin Teşekkülü ve Oturumlar

Kadıköy Konsili, kurumsal manada Papalığın kurucusu olarak bilinen Papa I. Leo tarafından toplanmıştır.²⁰ Efes Konsili'nde Monofizitlik büyük bir zafer elde etmiştir. Efes Konsili, Papa I. Leo tarafından "Haydutlar Sinodu" olarak kabul edilmiş ve "Ortodoks Doktrini" belirlemek için İmparator II.

¹⁷ Wolfgang Müller Wiener, *İstanbul'un Tarihsel Topoğrafyası*, çev. Ülker Sayın (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001), 466-467.

¹⁸ Aydın, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, 11.

¹⁹ Aydın, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, 12.

²⁰ Bekir Zakir Çoban, *Geçmişten Günümüze Papalık* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2020), 59.

Theodosius'dan yeni bir konsil toplamasını istemiş ancak imparator, Papa I. Leo'nun bu isteğini reddetmiştir. İmparator'un ölümünden sonra Marcianus'un İmparator olması üzerine Papa I. Leo'nun yeni bir konsil toplama isteği kabul edilmiştir.²¹ Papanın temsil edildiği bu konsilde Efes Konsili reddedilerek İsa'nın hem insani hem ilahi iki tabiata sahip olduğu, 600 piskopos tarafından kabul edilerek ilan edilmiştir.²² Konsili konu alan kaynaklar piskopos sayısını genel olarak 600 ya da 630 olarak verir. 1. Mektupta 500 gibi biraz daha düşük bir rakam verilmekte olup ayrıca konye babalarının Papa I. Leo'ya gönderdiği, Marcianus'un dördüncü fermanında ise katılımcı sayısı 520 olarak zikredilmektedir. Çağdaş resmi kaynaklarda da 500 ya da 520 piskoposun katıldığı belirtilmektedir.²³

Konsilde önde gelen aktörler, imparatorluk çiftinin temsilcileri (Marcianus ve Pulcheria çifti) ile Mısırlı piskoposların muhalefet ettiği Papa I. Leo'nun elçisi Paschinus idi.²⁴ Kendisi Trakya'da bulunan ve konsil toplantısına katılma olanağı bulan İmparator Marcianus konsil toplantısı için İznik'e (Nicaea) ulaşmış olan din adamlarına Chalcedon'a gelmelerini söylemişti. Konsil kararları imzalandıktan sonra, İmparator Marcianus kutsal şehit Azize Euphemia'nın onuruna Chalcedon'a bağışta bulunarak kilisesini metropolitlik düzeyine yükseltmiştir.²⁵

Konsile dair yapılan betimlemelerde tıpkı, Roma senatosundaki zafer mihrabı gibi İncil'in, müzakere salonunun ortasına konduğu, konsil babalarının aynen senatörlerin oturduğu şekilde oturduğu belirtilerek, metropolitlerin Roma yargıçları gibi, senatörlere benzeyen piskoposların belediye başkanları gibi olduğu tasvir edilmiş ve ayakta duran, oy hakkı olmayan yüksek düzeydeki din adamları ise şövalyelere benzetilmiştir.²⁶

Konsilde yapılan oturumlar incelendiğinde, fikir ayrılıkları nedeniyle yaşanan tartışmalardan inanç esaslarının tespitine, din adamlarının görevden alınmasını gerektiren özel durumlardan onların affedilerek tekrar görevlerine iade edilip itibarlarının verilmesine varıncaya kadar ihtiyaç duyulan çok farklı konular ele alınarak görüşülmüştür.

²¹ Abdurrahman Küçük, "Gregoryen Ermeni Kilisesi'nin Oluşması ve Konsil Kararları Karşısındaki Tutumu", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35 (1997), 143.

²² Harman, "Konsil", 26/178.

²³ *The Acts of the Council of Chalcedon*, 1/43, 193.

²⁴ A. P., "Chalcedon Council Of", *The Oxford Dictionary Of Byzantium* (Washington: Oxford University Press, 1991), 404.

²⁵ Constantinople and Its Hinterland'tan naklen. Engin Akyürek, "Bizanslılar, Azizleri ve Khalkedon'lu Azize Euphemia", *Sanat Dünyamız* 69-70 (1998), 185.

²⁶ Francis Dvornik, *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, çev. Mehmet Aydın (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990), 17.

Kadıköy Konsili İmparator Marcianus tarafından İskenderiyeli Dioscore'ye ve Monofizitlere karşı toplanmıştır. Devrin Papası I. Büyük Leo'dur. 8 Ekim'den 1 Kasım'a kadar devam eden oturumlarda Konsil Babaları "kurtarıcı bir tek şahsiyette iki tabiat bulunduğunu" kabul etmişler ve nihayetinde 28 karar alınmıştır.²⁷

Söz konusu oturumlar ve bu oturumlarda ele alınan konular sırasıyla şunlardır:

1. Oturum: 2. Efes Konsili'nin Değerlendirilmesi (8 Ekim 451).

2. Oturum: İnanç Üzerine Tartışma (10 Ekim 451).

3. Oturum: Dioscorus'un Duruşması (13 Ekim 451).

4. Oturum: Leo'nun Tome'u, Mısırlı Piskoposlar ve

Konstantinopolisli Keşişler (17 Ekim 451).

Carosus ve Dorotheus Konulu Oturum: (20 Ekim 451).

Photius ve Eustathius Konulu Oturum: (20 Ekim 451).

5. Oturum: İmanın Tanımı (22 Ekim 451).

6. Oturum: İman Tanımının Yayınlanması

(25 Ekim 451).

7. Oturum: Kudüs Patrikhanesi (26 Ekim 451).

8. Oturum: Theodoret ve Cyrillus'un Aklanması

(26 Ekim 451).

9. Oturum: Edessa'lı İbas (26 Ekim 451).

10. Oturum: Edessa'lı İbas-2 (27 Ekim 451).

Domnus Oturumu: (27 Ekim 451).

11. Oturum: Bassianus ve Efesli Stephen-1

(29 Ekim 451).

12. Oturum: Bassianus ve Efesli Stephen-2

(30 Ekim 451).

13. Oturum: Nicomedia ve Nicaea (30 Ekim 451).

14. Oturum: Athanasius ve Perrhe'li Sabinianus

²⁷ Dvornik, *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, 101.

(31 Ekim 451).

15. Oturum: Leo'nun Mektubu (31 Ekim 451).

16. Oturum: Kanonlar (1 Kasım 451).²⁸

Söz konusu oturumlarda alınan kararlar tüm ayrıntıları ile kayda geçilmiştir. Ancak tüm bu ayrıntılara rağmen eksiksiz olarak kaydedilmiş gibi düşünülmemelidir. İlk oturum tutanakları ve içerdiği tüm belgeler gerçekten okunamayacak kadar uzunsa da daha sonraki oturumlardan bazılarının tutanakları, en önemlisi de çok önemli olan beşinci oturum şüphe uyandıracak kadar kısadır. Gelecek nesiller için kayıt altına alınmasının kimsenin çıkarına olmadığı düşünülen bazı konuların atlanmasına izin verilmiş olmalıdır.²⁹

Batı kiliseleri bu konsilde sadece beş piskoposla temsil edilmiştir. Bunlardan iki piskopos ve iki rahip papayı temsil etmekteydi. Bunların biri İspanya'dan, diğer ikisi de Afrika'dan gelmiştir. Konsil üyeleri Efes Konsili kararlarını reddederek, Dioscore'u görevden almışlardır. Papa I. Leo'nun gönderdiği dogmatik mektuptaki ifadelerin resmi Ortodoks Katolik inancını ifade ettiği oy birliği ile kabul edilmiştir. Papalık delegeleri yeni bir "Dogmatik Formül" oluşturulmasına karşı oldukları halde, bir piskoposlar komitesi bununla görevlendirilmiş ve "Dogmatik Formül" konsilin altıncı oturumunda kabul edilmiştir.³⁰

İznik Konsili'nde kabul edilen ve "Nicene Creed" Dogmatik Formül olarak da bilinen itikat esasları, Kadıköy Konsilinde iki kez okutulmuş kabul edilip onaylanmıştır. Aynı zamanda iman tazeleme duası olarak da görülen ve halen Katolik ayinlerinde okunan dua, anlam itibarıyla şöyledir:

Bizler, göğün ve yerin, görünen ve görünmeyen her şeyin yaratıcısı, her şeye gücü yeten Baba olan tek Tanrı'ya inanıyoruz.

Tanrı'nın biricik Oğlu olan ve çağlar öncesinde Baba tarafından evlat edinilen tek Rab İsa Mesih (Tanrı'nın Tanrısı), ışığın ışığı, gerçek Tanrı'nın gerçek Tanrısı, yaratılmamış, her şeyin kendisi tarafından yapıldığı Baba ile aynı özdendir.

O (İsa) biz insanlar için ve kurtuluşumuz için gökten indi, Kutsal Ruh'tan ve Meryem Ana'dan enkarne oldu ve insan oldu. Pontius Pilatus döneminde bizim için çarmıha gerildi, acı çekti ve gömüldü. Kutsal Yazılara göre üçüncü gün yeniden dirildi ve göğe yükseldi. Baba'nın sağında oturdu.

²⁸ The Acts of the Council of Chalcedon, 111.

²⁹ Richard Price - Mary Whitby (ed.), *Chalcedon in Context* (Liverpool: Liverpool University Press, 2011), 105.

³⁰ Dvornik, *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, 16.

Krallığının sonu olmayacak olan, yaşayanları ve ölüleri yargılamak için görmekle yeniden gelecektir.

Baba'dan (ve Oğul'dan) çıkan, Baba ve Oğul ile birlikte tapınılması ve yüceltilmesi gereken, Peygamberler aracılığıyla konuşan, Rab ve hayat veren Kutsal Ruh'a inanıyoruz. Bu Kutsal Ruh'a ve Katolik ve havarilerden gelen kiliseye inanıyoruz.

Günahların bağışlanması için vaftizi itiraf ediyoruz (itiraf ediyorum). Ölülerin dirilişi ve ahiret hayatını bekliyoruz (bekliyorum). Amin.³¹

2.3. Konsilde Alınan Kararlar

Konsil, kilise yönetimi, disiplin ve otoritesini düzenleyen kararları ihtiva eden 27 maddeyi kabul etmiştir.³² Ayrıca bu 27 maddeye ek olarak "Kanon 28" olarak da bilinen ek bir madde daha kabul edilmiştir ki bu maddeye Roma Kilisesi itiraz ederek kabul etmemiştir. Antik Yunan koleksiyonlarında 29. ve 30. kanonlar da konseye atfedilmektedir.³³

1'den 30'a kadarki tüm kanon, sırasıyla şöyledir:

1. Kutsal Babalar tarafından düzenlenen her konsilin kararları yürürlükte kalacaktır.
2. Eğer herhangi bir piskopos para karşılığı ruhban sınıfından herhangi birini atarsa, buna kalkışan kişi suçlu bulunursa, kendi rütbesini tehlikeye atmış olur. Satın aldığı atama ya da terfiden hiçbir şey alamaz ama para karşılığında elde ettiği saygınlık ya da sorumluluktan mahrum bırakılır. Eğer bir din adamıysa, rütbesi düşürülmeli, keşiş ya da meslekten olmayan biriye aforoz edilmelidir.
3. Hiçbir piskopos, din adamı ya da keşiş, yasalar gereği reşit olmayanların zorunlu vasiliğini üstlenmesi gerekmedikçe ya da kent piskoposu Tanrı korkusuyla kendisine kilise mallarının ya da yetimlerin, yoksulların, dulların ve kilisenin yardımına özellikle ihtiyaç duyan kişilerin sorumluluğunu vermedikçe, mülk kiralamayacak ve kendisini dünyevi işlerin yönetimine dâhil etmeyecektir.
4. Yalnız yaşamı gerçekten ve içtenlikle benimseyenler gereken onura

³¹ J. Wilhelm, "Nicene and Niceno-Constantinopolitan Creed", *The Catholic Encyclopedia* (New York: Robert Appleton Company, 1911), 11/49.

³² *The Acts of the Council of Chalcedon*, III, 94-103.

³³ Papal Encyclicals Online, "Council of Chalcedon – 451 A.D." (Erişim 02 Haziran 2024).

layıktır. Şehrin piskoposunun iradesine aykırı olarak hiç kimsenin herhangi bir yerde manastır kurmasına karar verilmiştir. Her kentte ve bölgede manastırda yaşayanlar piskoposa tabi olacak, sessizliği benimseyecek, kendilerini sadece oruç tutmaya ve dua etmeye adayacak, dünyayı terk ettikleri yerlerde sebat edeceklerdir. Hiçbir köle, efendisinin iradesine aykırı olarak bir manastıra keşiş olarak kabul edilmeyecektir. Manastırların gerekli bakımı kentın piskoposu tarafından yapılmalıdır.

5. Şehirde taşınan piskoposlar ya da din adamları, kutsal babalar tarafından bu konuda yayınlanan kurallara tabi olacaklardır.
6. Dini statüsü ne olursa olsun hiç kimse, şehir ya da köydeki belirli bir kiliseye veya manastıra mutlak olarak atanamaz.
7. Bir zamanlar ruhban sınıfına veya din adamlarına kayıtlı olanlar devlet hizmetine ya da din dışı bir makama girmemelidirler. Bunu yapıp buldukları duruma geri dönerek tövbe etmeyenlere lanet olsun/aforoza ediliyorlar. (Lanet olsun)
8. Din adamları, her şehirdeki piskoposların otoritesi altında kalmalıdır; kendi iradeleriyle kendi piskoposlarına karşı isyan edemezler. Bu kuralı herhangi bir şekilde ihlal edenler eğer ruhban sınıfından ise cezalandırılıyorlar, değilse aforoz edileceklerdir.
9. Herhangi bir din adamının bir din adamına karşı davası varsa, kendi piskoposunu terk edip sivil mahkemelere başvurmamalı, davayı önce kendi piskoposunun önünde tartışmalı ya da en azından piskoposun rızasıyla her iki tarafın da seçtiği kişinin önünde adaletin yerine getirilmesine izin vermelidir. Bunu ihlal eden olursa, kanonik cezalara tabi olacaktır. Bir din adamının kendi piskoposuna ya da başka bir piskoposa karşı bir davası varsa, davasını eyalet konseyi önünde savunmalıdır. Eğer bir piskopos ya da din adamı aynı ilin metropolitiyle anlaşmazlık içindeyse piskoposluk bölgesinin başpiskoposuna ya da Konstantinopolis imparatorluk makamına başvurmalı ve davasını orada savunmalıdır.
10. Bir din adamı aynı anda iki şehrin kilisesine kayıtlı olamaz. Bunu yapanlar ilk atandıkları kiliseye geri gönderilmeli ve sadece orada hizmet etmelidirler. Bir kişi bir kiliseden diğerine nakledilmişse, eski kilisesinin ya da ona bağlı müstemilatın işlerine karışmamalıdır. Bu yasaklanmış olan şeylerden herhangi birini yapanlar görevden alınacaklardır.
11. Tüm yoksulların ve yardıma ihtiyacı olanların, araştırıldıktan sonra, tavsiye mektupları ile değil, sadece dini mektuplar veya barış mektupları ile seyahat etmelerine karar verdik. Çünkü sadece saygın

kişilere tavsiye mektupları verilmesi yakışıır.

12. Bir il ikiye bölünemez. Bunu kim yaparsa piskoposluktan atılacaktır. İmparatorluk fermanı ile bağlantısı kesilen şehirler, yalnızca bir piskoposun buralara yerleşmesi onuruna sahip olacaklar ve ancak gerçek bir metropole ilişkin tüm haklar korunacaktır.
13. Din adamları ve konuşmacılar, eğer kendi piskoposlarından övgü mektupları yoksa, başka bir şehirde ayin yapmaz ve cemaate kabul edilmezler.
14. Bazı eyaletlerde okuyucuların ve ilahi söyleyenlerin (Cantor & Lector) evlenmesine izin verildiğinden, kutsal Sinod, bunlardan heterodoks bir eş almasının yasal olmayacağına karar vermiştir. Ancak daha önce böyle bir evlilikten çocuk sahibi olanlar, onları vaftiz ettirmişlerse Katolik Kilisesi cemaatine dâhil etmelidirler. Bu emri ihlal eden, kanonik kınamaya maruz kalır.
15. Bir kadın kırk yaşına gelmeden diyakoz olarak atanamaz ve bu da sıkı bir soruşturmanın ardından yapılır.
16. Kendini Rab Tanrı'ya adanmış bir rahibenin ve aynı şekilde bir rahibin evlenmesine izin verilmez. Bunu yaptıkları tespit edilirse aforoz edilecekler.
17. Her kilisenin kırsal ya da taşra cemaatleri, özellikle de bu cemaatleri otuz yıl boyunca zora başvurmadan ellerinde tutmuş ve yönetmişlerse, bu cemaatlere sahip olan piskoposların yönetiminde kalmalıdır. Kendi metropoliti tarafından haksızlığa uğratılan, davasını piskoposluk bölgesine ya da Konstantinopolis'e götürmelidir. Kilise piskoposluklarının düzenlenmesi sivil ve kamusal düzenlemelere uygun olmalıdır.
18. Din adamları ve keşişlerin komplo kurmaları, piskoposlara veya diğer din adamlarına karşı entrikalar planlamaları kesinlikle yasaktır. Bunlar tespit edilirse, rütbeleri tamamen ortadan kaldırılacaktır.
19. Piskoposluk sinodları gereklidir. İllerde değerlendirilmesi gereken birçok dini konu bulunmaktadır. Bu nedenle kutsal konsil, piskoposluk bölgesinde her yılda iki kez toplanacak, ortaya çıkan her mesele çözümlenecektir. Sağlık durumları iyi olmasına ve önemli, kaçınılmaz bir iş nedeniyle engellenmemelerine rağmen katılmayanlar kınanırlar.
20. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bir kilisede görev yapan din adamlarının başka bir şehrin kilisesine atanması yasal olmayacak, yalnızca ilk başta hizmet etmeye layık görüldükleri yere bağlı

kalacaklar; ancak zorunlu olarak kendi ülkelerinden sürülen ve bu nedenle başka bir kiliseye taşınanlar hariçtir. Ve eğer bu karardan sonra herhangi bir piskopos başka bir piskoposa ait bir din adamını kabul ederse hem kabul edenin hem de kabul edilenin, -ayrılan din adamı kendi kilisesine dönene kadar- aforoz edilmesine karar verilir.

21. Piskoposları veya din adamlarını suçlayan din adamlarının veya sıradan kişilerin, öncelikle karakterleri incelenmeden, soruşturma yapılmadan suçlamada bulunmalarına izin verilmemelidir.
22. Eski kanonlarda da yasaklandığı gibi, piskoposlarının ölümünden sonra din adamlarının ona ait olan şeylere el koyması yasal değildir ve bunu yapanlar kendi rütbelerinden düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır.
23. Bazı din adamlarının ve keşişlerin, kendi piskoposlarından hiçbir yetki almadan, hatta bazen onun tarafından aforoz cezasına çarptırılmışken, Konstantinopolis'e gittikleri ve orada uzun süre kalarak karışıklık çıkardıkları, dini, devleti, insanları rahatsız ettikleri görülmüştür. Bu tür kişiler, önce şehirden ayrılmaları için bilgilendirilmeli ve devam ederlerse, sınır dışı edilmelidir.
24. Bir zamanlar piskoposlukça kutsanan manastırlar sonsuza kadar manastır olarak kalacak, onlara ait mülkler korunacak ve bir daha asla din dışı meskenler haline gelmeyecektir. Buna izin verenler dini cezalara çarptırılacaktır.
25. Metropolitler kendilerine emanet edilen cemaati ihmal etmemeli ve piskopos atamalarını geciktirmemelidir. Piskopos atamaları üç ay içinde yapılmalıdır. Bunu yapmazsa, dini cezalara çarptırılacak ve sahipsiz kalan kilisenin geliri aynı kilise tarafından korunacaktır.
26. Piskoposu olan her kilise, aynı zamanda kendi din adamları arasından, kilise işlerini papazların onayı ile yönetecek bir yöneticiye sahip olmalıdır. Böylece kendi piskoposu kilisenin yönetimine tanıksız kalmasın, malları çarçur edilmesin ve rahiplik kınanmasın. Eğer bu yapılmazsa, ilahi kanunlara tabi olacaktır.
27. Kadınları evlilik bahanesiyle zorla kaçırın ve bu tür tecavüzcülere yardım veya yataklık eden din adamları ve meslekten olmayan kişiler lanetlendiklerinde aşağılanacaklarına karar verilmiştir.³⁴
28. Kutsal Babaların kararlarını izleyerek toplanan Tanrı'nın sevgilisi yüz elli Piskopos, Yeni Roma olan Konstantinopolis'in en kutsal Kilise'nin ayrıcalıklarına sahip olduğu konusunda karar alarak yürürlüğe

³⁴ "Council of Chalcedon – 451 A.D."; *The Acts of the Council of Chalcedon*, 94-103.

koymuştur. Böylece İmparatorluk Roma'sıyla eşit ayrıcalıklara sahip olan şehrin, dini konularda da onun gibi yüceltilmesi ve ondan sonra ikinci sırada yer alması gerektiğine karar verildi. Pontus, Asya ve Trakya piskoposlukları ile Yunan olmayan piskoposluklar, geleneklere göre uygun seçimler yapıp kendisine bildirildikten sonra, Konstantinopolis'teki en kutsal kilisenin en kutsal makamı tarafından atanacaktır.

29. Bir piskoposu presbiteryen rütbesine indirmek saygısızlıktır; ancak, haklı bir nedenle piskoposluk görevlerinden uzaklaştırılmışlarsa, Presbiteryen konumuna da sahip olmamalıdır ve herhangi bir suçlama olmaksızın yerlerinden edilmişlerse piskoposluk onurlarına iade edilmelidirler.
30. Mısır piskoposları, geleneklerine uymadığı için Başpiskoposlarının rızası ve emri olmadan böyle bir şey yapmalarının uygun olmayacağını beyan ederek Papa I. Leo'nun mektubuna kabulü şimdilik ertelediler. İskenderiye Metropolitenin, Başpiskopos atanana kadar görevinde kalması uygun görüldü.³⁵

Doktrinel tanımlar sona erince, konsil üyeleri disiplin konularını ele almışlardı. Böylece, Antakya ekolünün iki lideri olan Cyr'li Theodaret ve Urfa'lı İbas'a eski saygınlıklarını yeniden geri vermişler ve Kudüs'ü patriklik merkezi haline getirmişlerdi.³⁶

Ayrıca Kutsal ve Ekümenik Konsey tarafından ilan edilen kilise kuralları, Chalcedon'da bir araya getirilerek maddeler halinde kabul edildi. Kutsal babalar tarafından yayınlanan kanonlar, bugüne kadarki diğer tüm konsillerde de kabul edilerek yürürlükte kalmıştır. Bahsi geçen kurullarla, ruhban sınıfının atamaları, tayinleri, görevlerini icra ederken dikkat edeceği kural ve kaideler, hangi hallerde görevden uzaklaştırılacakları, kilise hayatı, mülkiyetleri ile kilise yönetimine dair çeşitli düzenlemeler tüm ayrıntılarıyla belirlenmiştir.³⁷ Konsilde görüşülerek kabul edilen bu kanonların, yoğun olarak ruhban sınıfının görev ve çalışmasına dair oluşturulan bir yönerge mahiyetinde olduğu görülmektedir.

2.4. Konsilin Önemi

Kadıköy Konsili kararlarının, Hıristiyanlık geleneği, doktrinal inanç öğretileri, etik kuralları, ibadet, ayin ve uygulamalara dair belirlenen prensipler dikkate alındığında, havariler döneminden itibaren o güne kadar Kilise tarafından

³⁵ "Council of Chalcedon – 451 A.D."

³⁶ Dvornik, *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, 17.

³⁷ *The Acts of the Council of Chalcedon*, 3/94-103.

oluşturulmuş inanç ve uygulamalara dair pek çok şeyi kapsadığı görülür. Bu özelliği ile çok az konsilin Kadıköy Konsili kadar köklü bir geleneğe sahip olduğu vurgulanmıştır.³⁸

Konsilde alınan kararlar, son derece önemli olmakla beraber bize, genel konsillerin organizasyonu ve prosedürü hakkında bilgi vermektedir. Bu konsilde tartışmaların idaresi ve başkanlık, imparator tarafından gönderilen on sekiz delegeye aitti.³⁹

Kadıköy Konsili'nde hem Nesturilik⁴⁰ ve hem de Monofizitlik⁴¹ mahkûm edilmiştir. Kadıköy "Dogmatik Formülü" bir bakıma Nesturilik ile Monofizitlik arasında orta bir yol olarak görülerek, kurtuluşun ancak İsa Mesih'in hem tam bir tanrı hem de bir insan olmasıyla mümkün olacağı görüşüne ulaşılmıştır. Neticede Kadıköy Konsili'nde alınan kararlar, İstanbul ile Roma'nın arasının açılmasına ve Dogmatik Formülü kabul etmeyen grubun ayrılmasına sebep olmuştur. Bu ayrışma, Roma Kilisesi ve Papa'nın üstünlüğü iddiasını da etkilemiştir.⁴² Chalcedon'da Roma Kilisesi'nin kaygısı, sadece konsilin Papa I. Leo'nun bildirisini sorgulamadan kabul etmesini sağlamak ve Roma Kilisesi teolojisinin kilisenin standart bir inanç doktrini olarak benimsendiğini görmektir. Bununla beraber imparatorluk otoritesi, kilisenin çeşitli eyaletlerine mensup kişilerden oluşan bir komite tarafından bir inanç formülü hazırlanması ve böylece imparatorluğa birlik getirilmesini de istiyordu. Talep edilen bu birlik ile sadece devlet yönetimine teolojik çıkarlarla bakıldığı anlaşılmamalıdır. Zira siyasi mülahazalar ve bir prestij meselesiyle de konu değerlendirilmekteydi.⁴³ İmparator Marcianus ve Pulcheria'nın planına uygun olarak imparatorluk için devlet kilisesini ortaya çıkaran Kadıköy Konsili, Ortodoksluğun Magna Carta'sı olarak görülmüş ve sonrası için yeni bir dönem başlatmıştır.⁴⁴

³⁸ Price - Whitby, *Chalcedon in Context*, 7, Aloys Grillmeier'in Christ in Christian Tradition adlı eserinden naklen.

³⁹ Dvornik, *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*, 16.

⁴⁰ Nesturilik: İsa Mesih'in şahsiyle ilgili tartışmalarda "İsa'da iki ayrı şahsiyetin yani ilahi ve insani şahsiyetin yan yana birbirine karışmaksızın varlığını sürdürdüğünü" görüşüne dayalı Diyojit akideyi savunan İstanbul Patriği Nestoryus (Nestorius) taraftarlarının oluşturduğu akım. (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 279.)

⁴¹ Monofizitlik: İskenderiye ekolüne mensup olan Cyrill tarafından savunulan bir akide olarak, "İsa'daki insani tabiatın ilahi tabiat içinde yok olduğunu ve dolayısıyla onda yalnızca bir tek ilahi tabiatın bulunduğunu" savunan Kristolojik doktrin. (Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, 266.)

⁴² Küçük, "Gregoryen Ermeni Kilisesi'nin Oluşması ve Konsil Kararları Karşısındaki Tutumu", 144.

⁴³ Father V.C. Samuel, *The Council of Chalcedon Re-Examined* (Maidstone: The Oriental Orthodox Library, 2005), 320.

⁴⁴ Samuel, *The Council of Chalcedon Re-Examined*, 140.

Kadıköy Konsili, dogmatik tanımıyla İsa Mesih'teki beşerî ve ilahî doğalar ile bunların birbirleriyle olan ilişkilerine dair tartışmalara son verememiştir. Doğu kiliselerinden katılan delegeler, konsil tarafından Mesih'teki iki doğanın birleşmesini ya da birleşme aracını ifade etmek için kullanılan "kişi" teriminden rahatsız olmuşlar ve alınan kararları kabul etmemişlerdir.⁴⁵ Kadıköy Konsili kararları Hıristiyan dünyasında birliği sağlamak yerine büyük ayrılıklara yol açmıştır.⁴⁶

Konsil kararlarının, siyasi otoritenin desteği ile kabul ettirilmeye çalışılması sebebiyle İskenderiye, Antakya ve Kudüs'te karışıklıklar çıkmıştır. Mısır ve Suriye'nin, Kadıköy Konsili'nde kabul edilen dogmayı reddetmesiyle birlikte, diofizitliği savunan Bizans Kilisesi ile monofizitliği savunan Suriye Kilisesi'nin ayrılış süreci fiilen başlamıştır. Kadıköy Konsili'ne katılmayan Ermeniler, konsil kararlarını Bizans İmparatorluğu ile aralarındaki siyasi sebeplerden dolayı kabul etmemiştir. Ermeniler monofizit görüşü benimseyerek milli bir kilise oluşturmaya yönelmişlerdir. Konsilden sonra monofizitliği benimseyen kiliseler ayrı kiliseler olmuştur.⁴⁷ Konsile delege göndermeyen ve alınan kararları da kabul etmeyen kiliseler "Monofizit" olarak nitelendirilerek ana düşünceden daha da uzaklaştırılmıştır.

Suriye Kilisesi, kararlara itiraz edip reddederken, insanlığı Âdem'in düşüşüyle ortaya çıkan ölüm lanetinden kurtarmak için üçlü birliğin (teslis) unsurlarından olan Tanrı'nın enkarnasyon aracılığıyla insan doğasını ve insanın ölüm deneyimini üstlendiğini tavizsiz bir açıklıkla onaylamadaki söz konusu konsil kararlarının başarısızlığına dikkat çekmişlerdi. Ayrıca Kadıköy Konsili'ni reddederek kabul etmeyen doğulu Hıristiyanlar, batıdan ayrışmalarının doğal bir sonucu olarak kendilerini ilerleyen zaman içerisinde imparatorluk sınırının ötesinde ve İslam'ın gölgesinde bulmuşlar ve burada kalmışlardır.⁴⁸ Şayet bu ayrışma olmasaydı doğulu Hıristiyanlarla batılı Hıristiyanlar arasındaki ilişki daha güçlü olacaktı. Doğu Roma İmparatorluğu'nun 1453 yılında yıkılışı dikkate alındığında, doğulu Hıristiyanların yaklaşık bin yıl daha bağlı kalacakları bir imparatorlukları olabilecekti. İmparatorluk himayesinde olmamaları ve bunun yanı sıra yaşanan ayrışma ve bölünmeler, doğu Hıristiyanlarını yalnızlaştırıp zamanla daha da güçsüzleştirmiştir.

⁴⁵ Schaefer, "Chalcedon", 3/558.

⁴⁶ Hacer Akdaş, *Hıristiyanlığın Kurumsallaşmasında İlk Dönem Konsillerinin Rolü* (Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009), 47.

⁴⁷ Ahmet Hikmet Eroğlu, "Hıristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/1 (2000), 314.

⁴⁸ Price - Whitby, *Chalcedon in Context*, 107-108.

Kadıköy Konsili'nin önemli sonuçları arasında İskenderiye Patriği Dioscorus'un görevden alınması, Cyrus Piskoposu Theodoret ve Edessa Piskoposu İbas'ın aklanarak tekrar görevlerine iade edilmesi, Papa I. Leo'nun "Tome" isimli bildirisinin bir inanç bildirisi olarak kabul edilerek burada yer alan inanç tanımının standart bir öğreti olarak benimsenmesi sayılabilir. Konsili kontrol eden güçlerden Roma Kilisesi ve Konstantinopolis'teki imparatorluk otoritesi, konsili kendi planlarını gerçekleştirmek için kullandılar. Roma Kilisesi, evrensel üstünlük iddiasını ileri sürerken, imparatorluk otoritesi ise doğudaki tüm kiliseleri Konstantinopolis'in yetkisi altına alarak kendilerine bağlamaya çalıştı. Bu iki güç de o dönemde kilisenin karşı karşıya olduğu sorunu objektif bir şekilde inceleyecek, tüm tarafları ikna edebilecek bir çözüm öneremedi ve dolayısıyla alınan kararlar sonucunda bölünmeler ortaya çıktı.⁴⁹

Kadıköy Konsili'nin altıncı oturumunda papalık temsilcilerinin bulunmadığı bir sırada oylanıp kabul edilen 28. maddeye göre, 381 İstanbul Konsili'nin İstanbul'a atfettiği ikinci kilise olma sırası tasdik edilmiş ve bazı piskoposluklar doğrudan İstanbul'a bağlanmıştır. Ancak Papalığı temsilen gelen delegeler ve Papa I. Leo bu karara katılmayarak protesto etmişlerdir.⁵⁰ Görüldüğü üzere, Kadıköy Konsili'nde kabul edilen 9. ve 28. maddelerle İstanbul Kilisesi, Hıristiyan âleminde mevcut konumunu daha da yükseltmiştir. Bunun yanı sıra Kudüs'ün Patriklik olarak kabul edilmesiyle birlikte patriklik sayısı da konsilden sonra beşe çıkmıştır.⁵¹

Chalcedon'da İstanbul Kilisesi patriklik statüsü kazanmış, topraklarını Asya, Pontus ve Trakya piskoposluklarını kapsayacak şekilde genişletmiş ve Roma'dan sonraki mevcut onursal önceliğini teyit etmiştir (Kanon 28). Ayrıca Konstantinopolis bölgesel metropolitlerden gelen itirazları dinleme (Kanon 9, 17) ve yetkisi altındaki üç piskoposluğun metropolitlerini takdis etme hakkını da elde etti. Son olarak, manastırcılık şehirlere yayılarak ciddi bir kentsel sorun haline geldiğinden, (Hıristiyan çileciliği tarihinde ilk kez) her manastırın doğrudan yerel piskoposun yetkisi altına alınmasına karar verildi (Kanon 4).⁵²

Sonuç

Kadıköy'de 451 yılında yapılan konsilden en çok kazanım elde eden taraf, şüphesiz ki İstanbul Kilisesi olmuştur. İlk üç konsilde beş önemli dini merkezden biri haline gelen İstanbul Kilisesi, Chalcedon'da alınan kararlar sonucunda artık Roma Kilisesi ile eşit konuma yükselmiştir. Bunun bir sonucu olarak batıdaki iki önemli dini merkez olan Roma Katolik Kilisesi ile İstanbul Kilisesi ayrılma sürecine girdi ve bir daha birleşemediler. Bununla birlikte

⁴⁹ Samuel, *The Council of Chalcedon Re-Examined*, 103-104.

⁵⁰ Harman, "Konsil", 26/178.

⁵¹ Mehmet Çelik, *Süryani Kilisesi Tarihi* (İstanbul: Yaylacık Matbaası, 1987), 182.

⁵² P., "Chalcedon Council Of", 404.

Ermeni Kiliseleri, Nesturi Kiliseleri ve İskenderiye Kiliseleri de ortaya çıkarak ayrıca bunlar da özerklik kazanmışlardır.

Kadıköy Konsili sonrasında ortaya çıkan yeni durum olarak İstanbul Kilisesinin müstakil hale gelmesi ve onun önderliğini kabullenemeyen Roma Kilisesi, hiçbir zaman bu kararı unutmadı. 1054 yılında İstanbul ve Roma Kiliselerinin temelli olarak ayrılması gerçekleşmiş olup yaşanan bu ayrışma ve krizin alt yapısını Kadıköy Konsili'nde alınan kararlar arasında yer alan 28. madde oluşturmuştur. Ayrıca Katolik ve Ortodoks terimleri de bu konsil sonrası ortaya çıkarak günümüz kiliselerine isimlerini vermiştir.⁵³ Konsili müteakip ilerleyen süreçte İstanbul Kilisesi doğru inancın savunucusu anlamında "Ortodoks" olarak kendini tanımlarken Roma Kilisesi ise "evrensel/genel/yaygın" anlamında "Katolik" olarak kabul görmüş ve oluşan görüş ayrılıkları zamanla siyasi, sosyal ve kültürel etkilerle daha da derinleşmiştir. Ancak günümüzde bu ayrılıkların giderilmesine yönelik olarak Katolik ve Ortodoks Kilisler arasında yakınlaşmalar yaşandığı görülmektedir.

1984 yılında Süryani Kadim Kilisesi Patriği I. Mar Ignatius Zakka ile Papa II. Jean Paul ortak bir deklarasyon imzalanmışlardır. Bu uzlaşma metninde "Enkarnasyon doktrininin yorumlanmasında sonradan ortaya çıkan ve üzücü olarak ifade edilen bölünmeler için gerçek bir temel bulunmadığından bahisle, Kadıköy Konsili ile ortaya çıkan farklılıklara rağmen, "İsa Mesih'le ilgili gerçek doktrini, sözlerimizde ve yaşamımızda itiraf ediyoruz" denilerek ortak noktalara ve birleştirici unsurlara vurgu yapılmıştır.⁵⁴ 1990 yılından beri zaman zaman toplanan ortak komisyonlar, kiliselerin daha önce birbirlerine okuduğu aforozları iptal ederek ortak inanca dair açıklamalarıyla aralarındaki yakınlaşmayı daha da pekiştirmeye çalışmaktadırlar.⁵⁵ Konsillerde alınan ve inananlar açısından bağlayıcı olarak kabul edilen kararlarının, inanç birliğini sağlamaya ve korumaya yönelik bir işlevi olmakla beraber Hıristiyan dünyadaki fikir ayrılıklarının daha da belirgin ve kesin çizgilerle oluşmasına etki ettiği de görülmektedir.

Kaynakça

Akdaş, Hacer. *Hıristiyanlığın Kurumsallaşmasında İlk Dönem Konsillerinin Rolü*. Kahrmanmaraş: Kahrmanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler

⁵³ Mazlum Şahin Demir - Rüstem Çurku, "Doğu-Batı Kiliselerinin Ayrılış Noktası: Kalkedon Konsili", *Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 1 (2020), 68.

⁵⁴ The Holy See, "Common Declaration of Pope John Paul II and The Ecumenical Patriarch of Antioch His Holiness Moran Mar Ignatius Zakka I Iwas" (Erişim 02 Haziran 2024).

⁵⁵ Madrigal, *Anadolunun Ekümenik Konsilleri*, 36.

- Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2009.
- Akyürek, Engin. "Bizanslılar, Azizleri ve Khalkedon'lu Azize Euphemia". *Sanat Dünyamız* 69-70 (1998), 175-189.
- Aydın, Mehmet. *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- Çelik, Mehmet. *Süryani Kilisesi Tarihi*. İstanbul: Yaylacık Matbaası, 1987.
- Çoban, Bekir Zakir. *Geçmişten Günümüze Papalık*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2020.
- Demir, Mazlum Şahin - Çurku, Rüstem. "Doğu-Batı Kiliselerinin Ayrılış Noktası: Kalkedon Konsili". *Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* 1 (2020).
- Dvornik, Francis. *Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikan'a*. çev. Mehmet Aydın. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1990.
- Eroğlu, Ahmet Hikmet. "Hıristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/1 (2000).
- Eyice, Semavi. "Haydarpasha". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 17. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.
- Gündüz, Şinasi. *Din ve İnanç Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları, 1998.
- Harman, Ömer Faruk. "Konsil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C. 26. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.
- Karakaya, Enes. "Bizans Döneminde Bağdat Yolu (Üsküdar-İzmit Arası)". *Sanat Tarihi Yıllığı* 20 (2012).
- Küçük, Abdurrahman. "Gregoryen Ermeni Kilisesi'nin Oluşması ve Konsil Kararları Karşısındaki Tutumu". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 35 (1997).
- Leclercq, H. "Chalcédoine". *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie*. C. 3. Paris: Hue des Saints-Pères, 1913.
- Lortoğlu, Nisan. *Byzantion ve Kalkhedon'un Şehircilik Açısından İncelenmesi: Kuruluşlarından Roma İmparatorluk Dönemi'ne Kadar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Madrigal, Marc. *Anadolunun Ekümenik Konsilleri*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi, 2015.
- Martini, Wolfram. *Sachwörterbuch der Klassischen Archäologie*. Stuttgart: Kröner Verlag, 2003.
- Murphy, F. J. "Councils, Canon Law of". *New Catholic Encyclopedia*. C. 4. Washington, 1967.
- Nichols, R. H. "Synod". *An Encyclopedia of Religion*. ed. V. Ferm. New York, 1945.
- P., A. "Chalcedon Council Of". *The Oxford Dictionary Of Byzantium*. Washington: Oxford University Press, 1991.
- Papal Encyclicals Online. "Council of Chalcedon – 451 A.D." Erişim 02 Haziran 2024. <https://www.papalencyclicals.net/councils/ecum04.htm>
- Price, Richard - Mary Whitby (ed.). *Chalcedon in Context*. Liverpool: Liverpool University Press, 2011.
- Samuel, Father V.C. *The Council of Chalcedon Re-Examined*. Maidstone: The Oriental

- Orthodox Library, 2005.
- Schaefer, Francis J. "Chalcedon". *The Catholic Encyclopedia*. C. 3. New York: The Encyclopedia Press, Inc., 1913.
- Smith, Willem. *Dictionary of Greek and Roman Geography*. Boston: Little, Brown and Company, 1870.
- The Holy See. "Common Declaration of Pope John Paul II and The Ecumenical Patriarch of Antioch His Holiness Moran Mar Ignatius Zakka I Iwas". Erişim 02 Haziran 2024. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/en/speeches/1984/june/documents/hf_jp-ii_spe_19840623_jp-ii-zakka-i.html
- Wiener, Wolfgang Müller. *İstanbul'un Tarihsel Topoğrafyası*. çev. Ülker Sayın. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2001.
- Wilhelm, J. "Nicene and Niceno-Constantinopolitan Creed". *The Catholic Encyclopedia*. C. 11. New York: Robert Appleton Company, 1911.
- Kutsal Kitap (Tevrat, İncil, Zebur)*. İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi - Yeni Yaşam Yayınları, 2020.
- The Acts of the Council of Chalcedon*. thk. Richard Price - Michael Gaddis. 3 Cilt. Liverpool: Liverpool University Press, 2005.